

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Декан факультету
міжнародних відносин та права

ІОрій МУДРИК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Підпис *сергіє* 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія(в тому числі логіка, етика та естетика)

Назва дисципліни

Галузь знань – І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Спеціальність – І 10 Соціальна робота та консультування

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Соціальна робота. Психосоціальна підтримка та консультування

Обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС, **Шифр дисципліни** – ОЗП.08

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)

Факультет – Міжнародних відносин і права

Кафедра – Філософії та соціально-гуманітарних наук

Форма здобуття освіти			Загальний обсяг	Кількість годин							Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю		
Д	Курс	Семестр		Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття							Самостійна робота, у т.ч. ІРС	Залік	Іспит
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	1	1	4	120	50	32			18	70			+		
Разом			4	120	50	32			18	70			+		

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Соціальна робота. Психосоціальна підтримка та консультування» за спеціальністю І 10 «Соціальна робота та консультування»

Робоча програма складена

Підпис автора

канд. пед. наук, доц. Олена ГАПЧЕНКО
Науковий ступінь, вчене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Схвалена на засіданні кафедри Філософії та соціально-гуманітарних наук

Протокол від 29.08.2025 № 1

Зав. кафедри

Підпис

Наталія ПЕТРУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету Міжнародних відносин і права

Голова вченої ради факультету

Підпис

ІОрій МУДРИК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Гарант освітньо-професійної програми, канд. пед. наук, доц.	Гуманітарно-педагогічний факультет		Олена ВАСИЛЕНКО

3 Пояснювальна записка

Дисципліна «Філософія(в тому числі логіка, етика та естетика)» є однією із дисциплін загальної підготовки і займає важливе місце у підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, денної форми здобуття вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота. Психосоціальна підтримка та консультування» в межах спеціальності за І 10 « Соціальна робота та консультування».

Пререквізити – вихідна

Постреквізити – Соціалізація особистості (ОФП.01); Соціальна конфліктологія, медіація та міжкультурна комунікація (ОФП.06); Основи професійної етики та спілкування у соціальній роботі (ОЗП.09); Кваліфікаційна робота (ОФП.28).

Відповідно до освітньої програми дисципліна сприяє забезпеченню:

компетентностей: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (ІК); здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК03); знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК06); здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК09); вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК11); здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК12); здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК15); здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись (ЗК16); здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності (ФК16); здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері (ФК18); здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи (ФК19);

програмних результатів навчання: формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми (ПРН04); теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки (ПРН05); виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання, в тому числі на етапі раннього втручання (ПРН20); демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень (ПРН21); асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, членів колективу (ПРН26); відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя та прагнути особистісного зростання й саморозвитку (ПРН27).

Мета дисципліни. Формування у здобувачів системи філософських знань як основи для розвитку абстрактного мислення, аналізу та синтезу, що дозволяє розв'язувати складні задачі у соціальній сфері в умовах невизначеності. Курс спрямований на розвиток здатності приймати обґрунтовані рішення, виявляти та розв'язувати етичні дилеми, діяти соціально відповідально та свідомо, дотримуючись принципів доброчесності та поваги до прав і свобод людини.

Предмет дисципліни. Загальні суттєві характеристики та фундаментальні принципи реальності й пізнання, буття людини, ставлення людини до природи, суспільства й духовного життя у всіх його основних проявах, а також специфіка ціннісно-сміслового відношення людини до світу.

Завдання дисципліни. Формування компетентностей та забезпечення програмних результатів навчання, зокрема: формування філософської культури мислення, засвоєння базових теоретичних знань та практичних навичок; формування цілісної картини світу, місця людини в

ньому та розуміння сутності процесу навчання і виховання; формування загальних компетентностей щодо розуміння філософії як особливого духовного феномена; з'ясування різних аспектів взаємодії філософського та інших форм знання, зокрема основні етичні теорії, моральні цінності, професійну етику; окреслення основних вимірів людського буття (ціннісного, естетичного, етичного).

Результати навчання. Після вивчення дисципліни студент повинен: *відтворювати* ключові філософські терміни, концепції та моральні цінності, що є підґрунтям соціальної роботи; визначати етичні стандарти та принципи доброчесності, необхідні для професійної діяльності; *пояснювати* сутність філософських проблем (сенс життя, свобода, відповідальність) та інтерпретувати їхній зв'язок із процесом виховання та навчання людини; *інтерпретувати* вплив культурних, релігійних та етнічних чинників на поведінку особистості; *використовувати* методи аналізу та синтезу для розв'язання практичних проблем у соціальній сфері в умовах невизначеності; *демонструвати* толерантну поведінку та навички етичної комунікації у професійному середовищі; виявляти етичні дилеми, суперечності та прояви недоброчесності у професійній діяльності; *розрізняти* вплив стереотипів та упереджень на прийняття рішень у соціальній роботі; *обґрунтовувати* власні судження та вибір методів подолання складних життєвих обставин, передбачаючи їхні наслідки; *генерувати* нові ідеї та креативні підходи до вирішення складних соціальних задач; *проєктувати* стратегії особистісного зростання та саморозвитку на основі філософського самоаналізу.

4. Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	семінарські заняття	СРС	Разом
Тема 1. Філософія та її роль у суспільстві. Виникнення філософії.	2	2	10	16
Тема 2. Передмодерна європейська філософія.	2			
Тема 3. Модерна європейська філософія	2	2	10	16
Тема 4. Українська філософія.	2			
Тема 5. Некласична філософія (кін. XIX–XXст.).	2	2	10	18
Тема 6. Сучасна світова філософія(кін. XX–XXI ст.).	2			
Тема 7. Філософська антропологія.	2			
Тема 8. Онтологія: проблеми буття, свідомості та інтелекту.	2	2	16	24
Тема 9. Гносеологія, епістемологія, методологія пізнання.	2			
Тема 10. Аксиологія.	2			
Тема 11. Суспільство. Становлення громадянського суспільства в Україні.	2	2	8	14
Тема 12. Філософія історії. Філософія культури.	2			
Тема 13. Етика як філософська наука.	2	2	8	16
Тема 14. Естетика як філософська наука.	2	2		
Тема 15. Логіка. Формалізація мислення та основи аргументації.	2	2	8	16
Тема 16. Академічна доброчесність: філософські засади та виміри.	2	2		
Разом:	32	18	70	120

5. Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Філософія та її роль у суспільстві. Виникнення філософії. Філософія і життя. Місце філософії в самопізнанні людини. Роль філософії у формуванні системного та критичного мислення. Філософія і світогляд. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Світоглядні парадигми (міф, релігія, філософія). Філософія як теоретична основа світогляду. Сучасна світоглядна парадигма. Предмет та функції філософії. Специфіка філософського освоєння дійсності. Повсякденне і філософське мислення. Основні теми і типи філософствування. Проблема взаємовідношення буття і духу. Світ філософських роздумів: людина і світ; мислення і буття, духовне і тілесне. Соціальна спрямованість філософського знання. Духовно-творча природа філософії. Людиномірна сутність філософії. Загальнолюдські цінності у філософії. Філософське обґрунтування гуманізму. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
2	Передмодерна європейська філософія. Антична філософія, її своєрідність у порівнянні з філософією Індії та Китаю. Формування філософського типу мислення в античній Греції. Ранньогрецька натурфілософія (Фалес, Анаксімен, Анаксимандр, Геракліт). Поворот до людини – філософські вчення софістів і Сократ. Діалектика Сократа. Атомістична філософія (Левкіпп, Демокріт). Класична доба давньогрецької філософії – філософські вчення Платона і Арістотеля. Антропологічні мотиви метафізики Платона. Метафізика, логіка Арістотеля. Елліністична філософія (епікуреїзм, стоїцизм, неоплатонізм). Образи існування людини в римській філософії. Виникнення середньовічної парадигми західноєвропейської філософії - духовна орієнтація. Апологетика. Патристика (західна і східна). Релігійний характер філософської думки: Ідея Бога. Александрійська школа. Християнський неоплатонізм. Схоластика і екзистенційно-містична лінія середньовічної філософії . Середня і пізня схоластика. Реалізм і номіналізм. Західноєвропейський Ренесанс (ранній – італійський, пізній – північний). Гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Реформація. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
3	Модерна європейська філософія. Формування філософської парадигми Нового часу. Розробка методу наукового дослідження в філософії Нового часу. Вчення Ф.Бекона про емпіричний метод і основні правила індуктивного методу. Раціоналізм Р.Декарта, Б.Спінози, Г.Лейбніца. Сенсуалістична філософія Дж.Локка, Дж.Берклі, Д.Юма. Французька філософія епохи Просвітництва (Ш.Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж.-Ж.Руссо). Механістичний матеріалізм XVII ст., французькі енциклопедисти. Наукова революція XVII ст. та формування змісту філософії Нового часу. Блез Паскаль як видатний філософ XVII ст. Кордоцентризм Б.Паскаля. Скептицизм Д. Юма. Просвітництво і «барокова» філософія.	2

	Місце німецької класичної в історії філософської думки. Концепція суб'єкта в філософській системі І. Канта. "Критична" філософія І. Канта, його трансцендентальний ідеалізм. Вчення про практичний розум. Категоричний моральний імператив. Філософська вчення Й.Г. Фіхте та Ф. Шеллінга. Система та метод Г.В.Ф. Гегеля. Діалектична логіка Гегеля. Основні закони діалектики. Філософія історії, філософія права, філософія релігії Гегеля. Суб'єктивний ідеалізм Й.Г. Фіхте. Ідеї романтизму в філософії Ф. Шеллінга. Антропологічний матеріалізм Л.Фейєрбаха. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	
4	Українська філософія. Софійний характер української філософії. Специфіка української духовності. «Філософія серця». Філософська думка в культурі Київської Русі. Філософія як різновид книжної культури. Антропологічна та історіософська проблематика в творчості руських книжників. Архетип слова. Митрополит Іларіон та його «Слово про закон і благодать». Перше культурно-національне відродження другої половини XVI-першої половини XVII ст. Культурно-освітні центри в Україні та їх роль у розвитку культури. П. Могила в духовній культурі України. Києво-Могилянська академія: синтез християнства та ідей західноєвропейської філософії. Професори Києво-Могилянської академії. Філософська думка доби українського бароко. Христоцентризм. Філософія Григорія Сковороди. Філософія українського романтизму. Розвиток релігійної філософії на Україні в XIX ст. (О. Новицький, П. Юркевич, С. Гогоцький, О. Потебня). Розуміння людини як суб'єкту морального життя. Розвиток української філософії в XX ст. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18], [20]	2
5	Некласична філософія (кін. XIX–XXст.). Особливості некласичного стилю філософування. Некласична філософія як протест проти принципів, цінностей та ідеалів раціоналізму. Розвиток філософського ірраціоналізму в XIX ст. Системи і школи ірраціоналізму. Волунтаризм А. Шопенгауера. "Філософія життя" Ф. Ніцше, концепція "волі до влади". Переоцінка основних християнських цінностей у філософії Ф. Ніцше. Поняття "надлюдини". Виникнення релігійного екзистенціалізму. Вчення С. К'єркегора. Розвиток науки в XIX ст. і виникнення позитивізму. Розробка методології наукового пізнання в філософії позитивізму. Протистояння "позитивного знання" і "позитивної науки" традиційній філософії. О. Конт як родоначальник позитивізму. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
6	Сучасна світова філософія. Основні тенденції розвитку сучасної зарубіжної філософії. Еволюція позитивістської філософії. Неопозитивізм. Логічний та лінгвістичний напрямки неопозитивізму. Постпозитивізм і сучасна філософія науки. „Критичний раціоналізм” К.Поппера. Розуміння науки як соціального інституту. Феноменологія Е.Гуссерля. Проблема методу в феноменологічній філософії. Виникнення, джерела і сутність екзистенціалізму. Екзистенціалізм М.Гайдеггера, Ж.-П.Сартра та А.Камю. Філософська антропологія (М.Шелер, А.Гелен). Філософський структуралізм (К.Леві-Строса, М. Фуко). Філософська герменевтика (Г.-Г.Гадамер). Проблема несвідомого в психоаналізі та його еволюція (З.Фрейд, К.Юнг, Ф.Адлер). Неофрейдизм	2

	(Е.Фромм). Особливості сучасної релігійної філософії. Неотомізм. Християнський еволюціонізм Тейяра де Шардена. Персоналізм (Е.Муньє). Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	
7	Філософська антропологія. Вихідні засади філософської антропології. Людина як цілісна істота у єдності біологічного, соціального та духовного. Духовний світ людини як головний предмет вивчення філософської антропології. Людина, її природа: різноманіття філософських уявлень та концепцій. Проблема душі й тіла (психофізична проблема). Сучасна філософська антропологія: (концепції «духовної особи» Макса Шелера, «ексцентричної позиційності» Гельмута Плеснера, «недостатньої істоти» Арнольда Гелена). Біологічне і соціальне в людині. Значення природно-біологічної організації людського життя. Людина як соціальна істота. Здатність до праці й творчості як важлива сутнісна риса людини. Критика пансоціологізму і панбіологізму. Людина як істота, що творить себе. Роль вибору та усвідомлення наслідків. Людина – особливий рід суцього. Конкретно-історичні особливості розвитку людини. Особистість, її фундаментальні якості. Криза ідентичності в інформаційному суспільстві: антропологічний вимір. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
8	Онтологія: проблеми буття, свідомості та інтелекту. Буття як всеохоплююча реальність. Категорія буття: її смисл і специфіка. Основні форми буття, їх структура і взаємозв'язок. Буття світу як сукупна реальність і передумова його єдності. Буття і субстанція. Проблема субстанції. Специфіка людського буття. Буття ідеального і духовного. Світоглядна і наукова картини світу, сучасна наука про єдність світу. Соціальний простір і та історичний час. Проблема онтологічного статусу свідомості. Сутність свідомості, рефлексія, розум, інтелект. Свідомість і мова. Світоглядна і наукова картини. Свідомість, чуття, знання, воля, мислення, пам'ять. Феномен самосвідомості. Свідомість і мова. Мовний символізм буття. Рефлексія, розум, інтелект, мислення, свідомість і людська життєдіяльність. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
9	Гносеологія, епістемологія, методологія пізнання. Сутність і сенс пізнання. Проблема пізнаваності світу і філософський скептицизм. Види пізнання. Єдність раціонального і чуттєвого в пізнанні. Інтуїція. Теорія істини. Істина і помилка. Форми істини. Наукова раціональність. Прийоми, методи і форми наукового мислення. Творчість як конструктивний принцип пізнання. Сучасні підходи до визначення сутності творчості. Специфіка пізнання природного, соціокультурного і духовного світу людини. Пояснення і розуміння. Методологія наукового пізнання. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18], [22]	2
10	Аксіологія. Аксіологія як філософська дисципліна: еволюція та основні напрямки. Основні філософські концепції цінностей. Цінності як особливе явище буття, їхні різновиди (духовні, моральні, естетичні, соціальні), співвідношення між ними та їхній вплив на людину, культуру та суспільство. Цінність і оцінка. Класифікація цінностей (матеріальні, духовні, моральні, естетичні, релігійні) та система цінностей. Світ цінностей: почуття, емоції, воля, віра, ідеал і ціль.	2

	Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18], [21]	
11	Суспільство. Становлення громадянського суспільства в Україні. Суспільство як предмет філософського аналізу. Поняття суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Природа соціального. Соціум як історичний процес. Суспільство як система. Основні сфери суспільного життя та їх взаємозв'язок. Предметність, діяльність і спілкування – форми існування соціуму. Сфери життєдіяльності суспільства. Діяльність і комунікація. Форми організації суспільного буття. Суб'єкт суспільної дії. Поняття соціальної структури суспільства. Типологія суспільної організації. Класичний і постнекласичний образи соціальної реальності. Поняття інтерсуб'єктивності. Сутність та історичне становлення громадянського суспільства. Структури громадянського суспільства. Громадянське суспільство як альтернатива авторитаризму в Україні. Російсько-українська війна і боротьба за українську незалежність. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
12	Філософія історії. Філософія культури. Філософія історії як галузь філософського знання. Концепції історії та історичного процесу. Історичні виміри людського буття. Поняття історії. Моделі розвитку історії. Концептуалізації історії в сучасній філософії. Історія як історія людей. Людина як суб'єкт історичного процесу. Особистість в історії. Історичний процес як реальність. Варіативність історичного процесу. Поліваріантність історичного розвитку. Сенс історії. Модуль історичного часу. Ідея кінця історії. Філософія культури в системі сучасного знання. Філософія культури як рефлексія над культурою. Поняття культури. Різні аспекти поняття культури. Культура як сфера творчості. Основні протиріччя культури. Вплив глобалізації та технократизму на розвиток культури. Історична динаміка культури. Східна і західна культури. Проблеми побудови універсальної типології культури. Проблеми розвитку культури в інформаційному та цифровому суспільстві. Культура як інструмент протидії війні. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
13	Етика як філософська наука. Предмет етики. Мораль і моральність – головні теми етики. Становлення етики: історичний вимір. Основні категорії етики. Найвища моральна цінність: добро. Поняття обов'язку. Свіість. Честь, гідність. Сенс життя людини, щастя. Мораль. Сутність, структура, функції моралі. Значення моральних норм у людському житті. Моральні принципи. Моральні цінності. Сутність моральної свідомості. Гуманність і мораль. Моральність і культура. Етика науки. Етичні виклики ШІ, соціальна відповідальність технологій. Кодекс професійної етики. Літ.: [1], [2], [3], [6], [8], [10], [11], [16], [18], [21], [22]	2
14	Естетика як філософська наука. Історія естетики. Місце естетики в духовній культурі людства. Специфіка естетичного. Категорії естетики: прекрасне, трагічне, комічне, величне. Естетична свідомість, структура естетичної свідомості. Естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал. Краса як цінність. Мистецтво як найвища форма освоєння світу за законами краси. Художній образ – форма мислення в мистецтві. Літ.: [1], [2], [3], [6], [8], [10], [11], [16], [18], [21], [22]	2
15	Логіка. Формалізація мислення та основи аргументації. Критичне,	2

	аналітичне та логічне мислення. Поняття, судження та умовивід як основні форми абстрактного мислення. Природа та принципи законів формальної логіки. Визначення та філософський зміст чотирьох основних законів: тотожності, несуперечності (протиріччя), виключеного третього та достатньої підстави. Основи логіки висловлювань: таблиці істинності та логічні оператори. Логічні помилки та критичний аналіз аргументації. Основні правила доведення та спростування. Роль логіки в системному підході: використання формальних методів для структурування складних проблем, виявлення суперечностей у цілях та формалізації вимог до системи. Інструментарій критичного мислення. Критичне мислення та аргументація. Літ.: [1], [2], [3], [5], [6], [9] [10], [11], [19], [24]	
16	Академічна доброчесність: філософські засади та виміри. Філософсько-антропологічний вимір доброчесності. Академічна доброчесність як сукупності етичних принципів та правових норм. Гідність і самоповага: АД як спосіб реалізації людської гідності. Етичні та ціннісні засади АД. Проблема істини і правдивості у філософії та науковому пізнанні. Чесність і довіра як основа наукової спільноти (гносеологічний та соціальний аспект). Відповідальність вченого/студента перед суспільством. Феномен академічної недоброчесності та його філософська критика. Види порушень: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування – їхня етична природа. Мотивація недоброчесності: екзистенційний вибір, тиск зовнішніх обставин, демотивація від справжнього знання (аналіз причин з точки зору філософії освіти). Штучний інтелект (ШІ) та його роль у навчанні: етичні дилеми використання ШІ (наприклад, ChatGPT) для написання робіт. Доброчесність як культура: Формування академічної культури та ролі кожного учасника освітнього процесу (філософія спільноти). Літ.: [12], [13], [14], [15], [23]	2
Разом:		32

5.2 Зміст семінарських занять

№ з/п	Тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Філософія та її роль у суспільстві. Виникнення філософії. Передмодерна європейська філософія. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
2	Модерна європейська філософія. Українська філософія. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
3	Некласична філософія (кін. XIX–XXст.). Сучасна світова філософія(кін. XX–XXI ст.). Філософська антропологія. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
4	Онтологія: проблеми буття, свідомості та інтелекту. Гносеологія, логіка	2

	і методологія пізнання. Аксиологія. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18], [22]	
5	Суспільство. Становлення громадянського суспільства в Україні. Філософія історії. Філософія культури. Літ.: [1], [2], [3], [6], [10], [11], [16], [18]	2
6	Етика як філософська наука. Літ.: [1], [2], [3], [6], [8], [10], [11], [16], [18], [21], [22]	2
7	Естетика як філософська наука. Літ.: [1], [2], [3], [6], [8], [10], [11], [16], [18], [21], [22]	2
8	Логіка. Формалізація мислення та основи аргументації. Літ.: [1], [2], [3], [5], [6], [9], [10], [11], [19], [24]	2
9	Академічна доброчесність: філософські засади та виміри. Літ.: [12], [13], [14], [15], [23]	2
Разом:		18

5.3 Зміст самостійної (індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів денної форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до семінарських занять, виконанні індивідуальних- творчих завдань (есе), тестування з теоретичного матеріалу тощо. Крім цього до послуг студентів сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми набуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1, 2	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1,2 підготовка до семінарського заняття	4
3, 4	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3,4 підготовка до семінарського заняття.	10
5, 6	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5,6 підготовка до семінарського заняття	8
7, 8	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7,8 підготовка до семінарського заняття.	10
9, 10	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9,10 підготовка до семінарського заняття.	8
11, 12	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11,12 підготовка до семінарського заняття. Підготовка до тестового контролю (ТК1).	10
13, 14	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т13,14 підготовка до семінарського заняття.	8
15, 16	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т15,16 підготовка до семінарського заняття. Підготовка до тестового контролю (ТК2).	8
17	Захист есе.	4

Вимоги до виконання індивідуального завдання (есе) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); семінарські заняття (з обговоренням проблемних ситуацій шляхом діалогу та дискусій), самостійна робота (індивідуально-творчі завдання) і мають за мету – оволодіння системою філософських знань, оперування філософською мовою, розуміння структури і динаміки філософської науки тощо.

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю: усне опитування; тестовий контроль теоретичного матеріалу; оцінювання результатів виконання індивідуального творчого завдання (есе).

Підсумкова семестрова оцінка виставляється за результатами поточного контролю. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до семінарських занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях, обговореннях проблемних ситуацій світоглядного характеру).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене семінарське заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час семінарських занять, тестування й виконання індивідуального творчого завдання (есе). Виконання індивідуального-творчого завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах, які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із встановлених Робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця навчальної роботи може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти у семестрі

Аудиторна робота						Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль (залік)	
Семінарські заняття						Тестовий контроль		ІТЗ	За рейтингом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	TK1	TK2	Есе	
6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	12-20	+
36-60						12-20		12-20	60-100

Примітка: *ІТЗ – індивідуальне творче завдання; Т* – тема навчальної дисципліни; ТК – тестовий контроль;

**За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Оцінювання семінарського заняття

Оцінка, яка виставляється за семінарське заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання основних понять, законів, принципів, фактів з теми семінару; демонстрація коректного використання професійної лексики, логічність, послідовність, аргументованість та вміння відстоювати свою точку зору під час дискусії; результати самостійної роботи.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі). Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань,

	які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з чотирьох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 20 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 10.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 6 до 10 балів:

Таблиця – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	0-11	12-13	14	15-16	17	18-20
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-65	66-72	73-82	83-89	90-100
Кількість отриманих балів	0	6	7	8	9	10

На тестування відводиться 20 хвилин. Студент може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання індивідуальної творчої роботи (есе)

Оцінювання індивідуально-творчої роботи включає: особливості змісту есе (світогляд, думки, почуття, ідеї, цінності); особливості композиції (послідовність викладу, аргументованість, переконливість); особливість стилю та мови (наукова проблема, грамотність та індивідуальність авторського стилю); оформлення есе (постановка наукової проблеми, авторська позиція щодо проблеми (критикує, сперечається, переконує, іронізує, нівелює, мотивує).

Критерії оцінювання індивідуально-творчої роботи (есе)

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання індивідуально-творчої роботи (есе)
Відмінно	<i>Оформлення</i> – охайне та грамотне, представлені усі елементи есе. <i>Чітко представлено наукову проблему та авторську позицію</i> (критикує, сперечається, переконує, іронізує, нівелює, мотивує). Композиція характеризується послідовністю викладу, аргументованістю та переконливістю.
Добре	<i>Оформлення</i> – охайне та грамотне. Представлені не всі елементи есе. Є <i>наукова проблема</i> . Композиція характеризується послідовністю викладу,

	аргументованістю, проте <i>авторська позиція не чітка</i> .
Задовільно	<i>Оформлення</i> – наявні виправлення та помилки. <i>Наукову проблему представлено поверхово</i> . Композиція характеризується слабкою аргументованістю та <i>не чіткою авторською позицією</i> .
Незадовільно	<i>Оформлення</i> неохайне. <i>Наукова проблема, авторська позиція відсутня</i> .

ІТЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 12 балів, максимальний – 20 балів).

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	<i>Відмінно/Excellent</i> – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		<i>Добре/Good</i> – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		<i>Задовільно/Satisfactory</i> – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	<i>Незадовільно/Fail</i> – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		<i>Незадовільно/Fail</i> – Результати навчання відсутні

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Сутність філософії як теоретичного світогляду. Історичні типи світогляду (міфологічний, релігійний, філософський).
2. Зміст, предмет, структура та основні функції філософії. Співвідношення філософії та науки.
3. Порівняльний аналіз західної та східної моделей (парадигм) філософії.
4. Становлення античної філософії (Мілетська школа, Піфагор, Елейська школа).
5. Сократ. Суть діалектичного методу Сократа.
6. Ідеалістична філософія Платона (метафізика, гносеологія).
7. Філософія Аристотеля (онтологія, логіка, утика).
8. Патристика (Августин) і Схоластика (Т.Аквінський). Проблема співвідношення віри і розуму.
9. Філософія доби Відродження. Особливості італійського та північного гуманізму.

10. Філософська парадигма Нового часу. Розробка методу наукового дослідження (Ф. Бекон, Р. Декарт, Б. Спіноза).
11. Раціоналізм доби Просвітництва і метафізичний матеріалізм XVIII ст.
12. Концепція суб'єкта та етика І. Канта.
13. Філософська система та метод Г.В.Ф. Гегеля.
14. Проблема людини у філософії Л. Фейєрбаха і К. Маркса.
15. Позитивізм як зміна парадигми філософування. Розробка методології наукового пізнання.
16. Волонтаризм А. Шопенгауера та "філософія життя".
17. Проблеми наукової раціональності у сучасній "філософії науки" (Постпозитивізм).
18. Еволюція психоаналітичної філософії (Фрейд, неофрейдизм). Структура особистості.
19. Екзистенціалізм (існування перед сутністю, свобода, вибір, відповідальність, тривога).
20. Герменевтика як філософія розуміння.
21. Модернізм і постмодернізм. Нова картина соціальної реальності у постнекласичній філософії (синергетика, інтерсуб'єктивність).
22. Особливості української філософії (Київська Русь, Ренесанс, Бароко, Романтизм). Філософія Г.С. Сковороди.
23. Концепція буття як фундамент філософської картини світу. Різноманітність форм буття.
24. Поняття матерії, її історичний аналіз. Рух, простір і час як спосіб існування матерії.
25. Діалектика як вчення про розвиток та спосіб філософування. Закони та категорії діалектики.
26. Свідомість як проблема філософії. Природа, структура, функції свідомості та самосвідомості. Свідомість, мова, спілкування.
27. Інформація як філософська категорія, співвідношення фізичного та віртуального буття. Проблеми свідомості та штучного інтелекту.
28. Сутність пізнання. Форми (чуттєве, раціональне) та рівні (емпіричне, теоретичне) пізнання.
29. Методологія наукового пізнання. Проблема істини.
30. Осмислення інформаційного суспільства, культурних та наукових цінностей у контексті глобалізації та технологій.
31. Філософське осмислення людського потенціалу та саморефлексії.
32. Аксіологія як теорія цінностей. Поняття цінності та оцінки. Академічна доброчесність як ключова цінність.
33. Формальна логіка як теорія правильного мислення. До проблеми взаємовідношення логіки та філософії. Мислення та мова. Відношення між судженнями. «Логічний квадрат».
34. Академічна доброчесність як сукупності етичних принципів та правових норм. Гідність і самоповага: АД як спосіб реалізації людської гідності.
35. Категорії естетики: прекрасне, трагічне, комічне, величне. Естетична свідомість, структура естетичної свідомості.
36. Основні категорії етики. Найвища моральна цінність: добро. Поняття обов'язку. Совість. Честь, гідність. Сенс життя людини, щастя.
37. Історія як історія людей. Людина як суб'єкт історичного процесу. Особистість в історії. Історичний процес як реальність. Варіативність історичного процесу. Поліваріантність історичного розвитку. Сенс історії.
38. Наукова раціональність. Прийоми, методи і форми наукового мислення.

39. Людина як істота, що творить себе. Роль вибору та усвідомлення наслідків. Людина – особливий рід суцього. Конкретно-історичні особливості розвитку людини.

40. Особистість, її фундаментальні якості. Криза ідентичності в інформаційному суспільстві: антропологічний вимір.

11 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Філософія» забезпечений необхідною навчально-методичною літературою, а саме:

Філософія (у т.ч. логіка, етика, естетика) : методичні рекомендації до семінарських занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей / Н.К.Петрук, О.В.Гапченко, І.В.Омельчук. Хмельницький:ХНУ, 2024. 42с.

12 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями. Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

13 Рекомендована література:

Основна

1. Петрушенко В.Л. Філософія: Підручник. Львів: ПП «Магнолія-2006», 2025. 504 с.
2. Петрушенко В.Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: «Магнолія-2006», 2021. 350 с.
3. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. Філософія: Підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.
4. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Ужгород: Вид-во УжНУ Говерла, 2021. 440 с.
5. Конверський А.Є. Логіка: Підручник.Київ: Центр учбової літератури, 2024.357с.
6. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябініної, Л. І. Юрченко. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 286 с.
7. Філософія: хрестоматія для бакалаврів фіз.-мат. і природн. спеціальностей. У 2 т. Т. 1. Філософська пропедевтика /авт.-упоряд. І.С Добронравова, О.В.Руденко, О.В.Комар та ін.; заг. ред. І.С Добронравова, О.В.Руденко. 2-ге вид. доп. К.: ВПЦ «Київський університет», 2020.
8. Етика та естетика. підручник/І. Тетарчук. Київ: Вид-во: Центр навчальної літератури ,2020.316с.
9. Логіка : підручник / [О. М. Юркевич, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2022. – 220 с.
10. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла»,2021.440с.
11. Філософія (у т.ч. логіка, етика, естетика) : методичні рекомендації до семінарських занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей / Н. К. Петрук, О. В. Гапченко, І. В. Омельчук. Хмельницький : ХНУ, 2024. 42 с.

12. Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Хмельницького національного університету <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/ustanovchi/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti-2023.pdf>

13. Положенням про систему забезпечення академічної доброчесності у Хмельницькому національному університет <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/pro-systemu-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>

14. План залучення здобувачів вищої освіти до формування системи антикорупційного комплаєнсу Хмельницького національного університету <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/plan-zdobuvachi.pdf>

15. Антикорупційна програма Хмельницького національного університету на 2025-2030 роки <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/antikorupczijna-programa-hnu-2025-2030.pdf>

Додаткова

16. Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття: вибрані філософські етюди. Київ: Дух і літера, 2020. 473 с.

17. Гусев В.І. Метафізика: проблеми, принципи, поняття : Лекційний курс : навч. посіб. Київ : Вид-во «Каравела», 2020. 336 с.

18. Бейквелл С. Людині під силу. Сімсот років гуманістичного вільнодумства, пошуку та надії. Vivat, 2025. 560 с.

19. Овчаров М. Доказова аргументація. Інститут риторики Миколи Овчарова., 2025. 240с.

20. Кралюк П. Козацька філософія. Філософська та історіософська думка України XVII-XVIII ст. Київ: Фоліо, 2025. 400с.

21. Principles of Discourse Ethics and Human Existence in Times of War N. K. Petruk, O. V. Gapchenko ISSN 2227-7242 (Print), ISSN 2304-9685 (Online) 2023, Вип. 23 Anthropological Measurements of Philosophical Research, 2023, NO. 23 p.44-54 <http://ampr.diit.edu.ua/issue/view/16888>

22. Петрук Н.К., Гапченко О.В. Етичні виміри наукової діяльності. Актуальні проблеми філософії та соціології №35, Одеса 2022

23. Мудраков В., Лютко Н., Гапченко О. (2025). Гуманітарна безпека як освітній проект. Філософія Освіти. Філософія освіти, 30 (2), 56–70. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2024-30-2-4>

24. Підготовка до ТЗНК <https://zno.osvita.ua/master/>, <https://zno.osvita.ua/master/tznpk/>

14 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=10139>

2. Електронна бібліотека ХНУ, URL: <http://library.khmnu.edu.ua/>

3. Інституційний репозитарій ХНУ, URL : <https://elar.khmnu.edu.ua/home>

